

NTGent

MILO RAU

LAM GODS

**THE GHENT
ALTARPIECE**

De Gouden Boeken zijn een samenwerking van NTGent met de Berlijnse uitgever Verbrecher Verlag. Het is een reeks met programmateksten over theater, esthetiek en politiek, en met achtergrondteksten over producties en projecten van NTGent. Een reeks over de theorie én de praktijk van een “stadstheater van de toekomst”.

Lam Gods/The Ghent Altarpiece is het tweede deel van deze reeks en verschijnt eind september 2018 naar aanleiding van de première van de door Milo Rau geregisseerde gelijknamige voorstelling bij NTGent, tevens de openingsproductie van zijn eerste seizoen als artistiek directeur van het gezelschap. Het boek verzamelt in het Nederlands en Engels materiaal en interviews rond Milo Rau's performatieve videoinstallatie waarmee hij het beroemdste schilderij in België, *Het Lam Gods* van de gebroeders Van Eyck uit 1432, naar het heden vertaalt.

Milo Rau werd in 1977 geboren in Bern en werkt als regisseur, schrijver en activist. Zijn werk omvat meer dan 50 toneelstukken, films, boeken en acties. Meest recente publicaties van zijn hand bij Verbrecher Verlag zijn *Die Europa Trilogie* (2016), *Five Easy Pieces/Die 120 Tage von Sodom* (2017), *Das Kongo Tribunal* (2017) en *Lenin* (2017).

The Golden Books are a joint project by NTGent and the Berlin publisher *Verbrecher Verlag*. It is a series comprising programme articles on theatre, aesthetics and politics as well as background pieces on productions and projects by NTGent. A series on both the theory and the practice of a ‘city theatre of the future’.

Lam Gods/The Ghent Altarpiece is the second volume in this series. It is published end of September 2018 for the premiere of Milo Rau's theatre production *Lam Gods* to open his first season as artistic director of NTGent. The volume gathers – in Dutch and English – material, original texts as well as background-interviews about Milo Rau's production, a work between theatre and a performative video installation, with which he transposes the most famous painting of Belgium, the *Ghent Altarpiece* of the Van Eyck brothers from 1432, into the present.

Milo Rau was born in Bern in 1977 and works as a director, writer and activist. He is the author of 50 plays, films, books and actions. His most recent works published by *Verbrecher Verlag* are *Die Europa Trilogie* (2016), *Das Kongo Tribunal* (2017), *Five Easy Pieces/Die 120 Tage von Sodom* (2017) and *Lenin* (2017).

MILO RAU

LAM GODS

GOUDEN BOEK II

THE GHENT ALTARPIECE

GOLDEN BOOK II

Lam Gods – Gouden Boek II
The Ghent Altarpiece – Golden Book II
Uitgegeven door | Published by
NTGent & International Institute of Political Murder

Eindredactie | Editor in chief: Stefan Bläske
Grafisch concept | Graphic concept: L8 Hickethier / Teirlinck / Kjær
Opmaak | Layout: Nina Wolters

Printed in Germany
ISBN: 978-3-95732-363-7

NTGent

INHOUDSTAFEL

Het gebaar van de gebroeders Van Eyck herhalen <i>Een gesprek met Milo Rau over zijn interesse voor en zijn werk aan het Lam Gods-project</i>	12
<i>Frank Focketyn: Deze heilige stilte, van waaruit alles begint</i>	36
<i>J.: Ze zullen van alle hoogtes komen</i>	42
<i>Fatima Ezzarhouni: En hij zei: "Mama, ik ben in Syrië."</i>	48
<i>Fanny Vandesande & Storm Calle: Ik ben zo vruchtbaar dat ik Eva, de moeder van de mensheid, wilde spelen</i>	56
De drang naar transgressie. Of: wat is de mens? <i>Stefan Bläske over verboden vruchten in het theater en in de Tuin van Eden</i>	60
<i>Wim Claeys: Wetende dat de taal verloren zal gaan, wil ik in ieder geval de liedjes behouden</i>	80
<i>Chokri Ben Chikha & Zouzou Ben Chikha: Het raakte me dat ze zo trots waren</i>	86
Optica, alchemie en het realisme van de Vlaamse Meesters <i>Maximiliaan Martens spreekt over het motief en de materiële geschiedenis van Het Lam Gods</i>	92
<i>Barbara Gessler: Nonkel Arsène nam zijn geheim mee in zijn graf</i>	118
<i>Leen Baccaert: Ik ben niet bang om te sterven</i>	120
<i>Chris Thys: Alles werd stil</i>	122
Het Manifest van Gent	128
Speels dogmatisme <i>Milo Rau en Joachim Ben Yakoub in gesprek met Sébastien Hendrickx over het Manifest van Gent</i>	130

TABLE OF CONTENTS

Reprising the gesture of the brothers Van Eyck <i>Milo Rau in conversation about his interest in and his work on the project The Ghent Altarpiece</i>	13
<i>Frank Focketyn: This sacred silence, before everything starts</i>	37
<i>J.: They will come from all heights</i>	43
<i>Fatima Ezzarhouni: And he said: "Mummy, I'm in Syria."</i>	49
<i>Fanny Vandesande & Storm Calle: I am so fertile, that I wanted to apply for Eve, mother of mankind</i>	57
The desire for transgression. Or: What is it to be human? <i>Stefan Bläske about forbidden fruit in theatre and in the Garden of Eden</i>	61
<i>Wim Claeys: Knowing that the language will be lost, I want to preserve the songs</i>	81
<i>Chokri Ben Chikha & Zouzou Ben Chikha: It touched me that they were so proud</i>	87
Optics, alchemy and the realism of the Flemish Masters <i>Maximiliaan Martens in conversation about the motif and material history of the Ghent Altarpiece</i>	93
<i>Barbara Gessler: Uncle Arsène took his secret to the grave</i>	119
<i>Leen Baccaert: I am not afraid to die</i>	121
<i>Chris Thys: Everything went silent</i>	123
The Ghent Manifesto	129
Playful dogmatism <i>Milo Rau and Joachim Ben Yakoub in conversation with Sébastien Hendrickx on the Ghent Manifesto</i>	131

Güllüzar Calli: Elk jaar betaal ik 250 euro aan Turkije voor de slachting van een schaap	158
Bilal Alnouri: Hoe kiest een slager welk schaap er de volgende dag geslacht moet worden?	160
Koen Everaert: Op het podium staan zou stressvol zijn voor één enkel schaap...	162
Abdel Majid Gandouzi & Steven Vander Stichelen: En ze huilen, altijd	166
Het vingertje van Milo Rau Door Frank Vande Veire.....	170
De verloskunde van Milo Rau in Gent Door Robrecht Vanderbeeken	180
NTGent en de uitdagingen van ons erfgoed Door Nathalie De Boelpaep	188
Andie Dushime: Dit vakmanschap is verloren	198
Nima Jebelli: Adam zou door een vluchteling gespeeld moeten worden	200
Rames Abdullah: Ik verloor mijn verleden en Gent werd mijn nieuwe thuis	202
Cast & Credits.....	210
Tekst- en fotoverwijzingen	214

<i>Güllüzar Calli</i> : Every years, I pay 250 euro to Turkey, for the slaughtering of a sheep.....	159
<i>Bilal Alnouri</i> : How does a farmer choose the sheep that has to be killed next?	161
<i>Koen Everaert</i> : Being on stage would be stressful for one sheep alone	163
<i>Abdel Majid Gandouzi & Steven Vander Stichelen</i> : And they cry, always	167
Milo Rau's wagging finger <i>By Frank Vande Veire</i>	171
The obstetrics of Milo Rau in Ghent <i>By Robrecht Vanderbeeken</i>	181
NTGent and the challenges of our heritage <i>By Nathalie De Boelpaep</i>	189
<i>Andie Dushime</i> : This craftsmanship is gone	199
<i>Nima Jebelli</i> : Adam should be played by a refugee	201
<i>Rames Abdullah</i> : I lost my past and Ghent became my new home.....	203
Cast & Credits	210
Text references and picture credits.....	214

HET GEBAAR VAN DE GEBROEDERS VAN EYCK HERHALEN

Een gesprek met Milo Rau over zijn interesse voor en zijn werk aan het Lam Gods-project

Bijna zeshonderd jaar na zijn ontstaan haalt het Gentse retabel *Het Lam Gods* nog regelmatig het nieuws. Belgische media berichten begeistert over de restauratie of over een nieuwe theorie omtrent de plek waar het gestolen paneel van de Rechtvaardige Rechters zich zou kunnen bevinden. Hoe ontstond het plan om een theateravond te maken over dit retabel?

RAU: *Het Lam Gods* is sowieso een van de beroemdste kunstwerken uit de Europese cultuurgeschiedenis. Ik denk dat elk kind bijvoorbeeld wel de afbeelding kent van de naakte Adam en Eva. Vele andere elementen ervan zijn universele metaforen: Jezus, die in het centrum van het beeld als Lam Gods wordt voorgesteld, Moeder Maria, God de Vader, de heiligen, Kaïn en Abel, de kruisvaarders ... Die types kent iedereen. Maar het interessante voor mij is de aanpak van de gebroeders Van Eyck: zij besloten deze figuren en thema's met eigentijdse modellen in te vullen en hanteerden dus een vorm van spiritueel realisme. Dat heeft me altijd al gefascineerd, bijvoorbeeld bij Pasolini (wiens *120 dagen van Sodom* ik voor het theater bewerkte) of bij de gebroeders Dardenne (die voortdurend op de achtergrond aanwezig zijn in *La Reprise*, mijn toneelstuk over Luik): dat hun werken altijd ook "ballades van gewone mensen" zijn, om een titel te citeren van een onderdeel van mijn voorstelling *Empire*. Hoe zij deze eenvoudige mensen tonen, in close-up en in hun volle tragische omvang. Met welke liefde zij die verhalen bekijken die door arbeid en armoede worden gekenmerkt. Dit alles is ook in het *Lam Gods* terug te vinden: Adam heeft zongebruinde handen, alsof hij net van het veld komt. Elke engel heeft een andere mimiek, een andere volledig menselijke uitstraling waarbij de verrukking, de liefde voor God in zijn gelaat wordt weerspiegeld. Of de bijna depressieve, zo moderne treurnis van Eva die ons echt doet begrijpen wat er verloren ging met het paradijs.

Een jaar geleden werd jij tot artistiek leider van NTGent aangesteld. In mei 2018 publiceerde je het *Manifest van Gent* en met *La Reprise* bracht je een

REPRISING THE GESTURE OF THE VAN EYCK BROTHERS

Milo Rau in conversation about his interest in and his work on the project The Ghent Altarpiece

Nearly six hundred years after its appearance, the *Ghent Altarpiece* still frequently makes the headlines. Belgian media reports being enthusiastic about the restoration, or new theories about the whereabouts of the missing panel with the “The Righteous Judges”. Where did the idea come from, to create a theatre performance about this painting?

RAU: *The Ghent Altarpiece* is indeed one of the most famous works of art in European cultural history in general. I think, every child knows, for example, the naked Adam and the naked Eve, many other elements are universal metaphors: Jesus, who is presented in the centre of the image as the “Lamb of God”, Mother Mary, God the Father, the Saints, Cain and Abel, the Crusaders and so forth. Those are types, which everyone knows. The interest therein for me, however, is the technique of the Van Eyck brothers: To consciously decide to furnish these figures and themes with contemporary models, to apply this form of a spiritual Realism! That is something that has fascinated me for years, like in Pasolini – whose *The 120 Days of Sodom* I have adapted for the stage – or the Dardenne brothers (who are frequently present in the background of my

soort modelregie volgens de regels van dit manifest. Als tweede regie bij NTGent maakte je begin augustus een nieuwe versie van jouw metatheatertext *Compassie. De geschiedenis van het machinegeweer*, een soort zelfkritiek op jouw artistieke en politieke aanpak van daders, slachtoffers en profiteurs van oorlog en geweld. En nu breng je met *Lam Gods* het retabel tot leven dat zich in de Sint-Baafskathedraal bevindt, aan hetzelfde plein als de schouwburg van NTGent. Waarom?

RAU: Het *Manifest van Gent* (zie daaromtrent het uitvoerige gesprek met Joachim Ben Yakoud verder in dit boek, n.v.d.r.), heeft een drievoudige motivatie. Ten eerste, is het een technische systematisering van ons werk van de voorbije tien jaar, het zogenaamde globale realisme. Hoe kunnen we van de immobiliteit van steeds grotere, duurdere, meer elitaire apparaten terugkeren naar het idee van een mobiel en uitdagend volkstheater? Hoe kunnen we Europese en niet-Europese theatervormen samenbrengen? Hoe kunnen we op getuigenissen en acteespel gefocuste en op onderzoek gebaseerde vormen samenbrengen met stukken die gebaseerd zijn op mythen en klassiekers? Hoe kan het idee van een stadstheater en van een rondreizend theater worden verenigd? Hoe kunnen we de drama's van vandaag creëren? Hoe kunnen we loskomen van het bewerken van bestaande klassiekers en eigen, nieuwe klassiekers schrijven? Wat dit betreft is *La Reprise* een soort modelregie: de tien punten van het Manifest van Gent worden er tot op zekere hoogte allemaal in geïmplementeerd.

Maar tegelijkertijd willen we uiteraard ook een kritiek brengen op dit mondiale volkstheater, dit "theater van allen voor allen": als iedereen zijn zegje kan doen en elk standpunt op het toneel vertegenwoordigd is, is alles dan echt opgelost en is er dan echt sprake van een totale democratie? Wordt het wiel van de esthetische uitbuiting niet gewoonweg een beetje verder gedraaid door het feit dat niet alleen de arme Gretchen en de arme Ophelia, maar ook een Burundese of Rwandese vrouw in de schijnwerpers komt te staan? Is ons podiummedelijden eigenlijk niet een gekapitaliseerd, gestileerd westers zelfmedelijden? Daarover gaat *Compassie. De geschiedenis van het machinegeweer*. In de Belgische versie van dit stuk hebben we de identitaire debatten van de afgelopen twee jaar verwerkt.

Liège piece *La Reprise*): their works are also always "Ballads of the Common Man", to quote an act's title from my staging *Empire*. How they present these simple people in close-up and tragic scale. With such love they behold these faces, which are marked by labour and poverty. All of that is also found in the Ghent Altarpiece: Adam has sun-burned hands, as if he just came from the fields. Every angel has a different mime, a different, utterly human manner, in which the ecstasy, the love of God is reflected in its face. Or, then there is the nearly depressive, very modern sorrow in Eve's face, which makes us truly believe, what happened with the loss of Paradise.

A year ago you were named as the Director of NTGent. In May 2018, you published the *Ghent Manifesto* and with *La Reprise* you revealed a sort of directing model according to the rules of this manifest. On the occasion of your second staging at NTGent, in the beginning of August, you brought to the stage a new edition of your meta-theatre essay *Compassion. The History of the Machine Gun*, a sort of self-critique of your artistic and political approach to offenders, victims and profiteers of war and violence. This is followed now by the *Ghent Altarpiece*, a re-enactment of the altarpiece in the St Bavo's Cathedral situated next to NTGent. Why?

RAU: The *Ghent Manifesto* (for this, see the extensive interview with Joachim Ben Yakoub in this volume, editor's note) indeed has three distinguishable motivations. In the first place, it is a technical systemisation of our work of the previous decade, the so-called "Global Realism". How do we return from the immobility of the ever-greater, more expensive, more elite apparatus back to the idea of a mobile, demanding folk theatre? How can one bring together European and non-European forms of theatre: on the one hand, forms focusing on testimony and performance and on research, and, on the other hand, forms based on classics and myths? How can the idea of a city and that of a touring theatre be brought together? How could present-day dramas originate, as we are departing from adapting existing classics to writing our own, new classics? As such, *La Reprise* is a sort of directing model: all ten points of the *Ghent Manifesto* were kind of implemented.

At the same time, however, there is also a critique of precisely these sorts of global folk theatres, the "Theatres of all for all": Is it then, if everything and

Stadstheater correspondeerde met teruggekeerde IS'er

NTGent wou Syriëstrijders graag zien voor cast

NTGent wil terroristen geen podium geven, verzeekerde het. Totdat die zich daadwerkelijk aanbieden, zo blijkt uit de correspondentie die het cultuurbuis de voorbije dagen met een teruggekeerde Syriëstrijder heeft gevoerd.

Vandaag beginnen de castings voor Lam Gods, de veelbesproken toneelproductie van het NTGent. Veelbesproken, omdat het theater rocht naar teruggekeerde Syriëstrijders voor een hereditaire opvoeding van de "strijders voor het geloof" op een van de panelen van het schilderij. Dat gebeurt niet alleen met advertenties, maar ook door een jihadspecialist aan te schrijven met de vraag of hij niet als transpersoon wilde dienen.

Toen er discover bewaast werd, de subadvis van het theater in twielf werden getrokken en zelfs cultuursenator Sien Gato (Open Vld) bezwaars liet blijken, trok het NTGent zijn maats uit. Tijdens een achtendelijk radiogesprek probeerde artistiek coördinator Steven Moete zelfs even om de wettelijke naar IS'ers versl te ontkennen en die af te doen als "een spectaculaire koop in de kunst". Maar omdat de eigen advertentie boodschapspraak, weerstand en er tegen de avond excuses omdat die "een verkeerde indruk" had gewekt.

Vastgezet in Mosoel

Intussen liet het theater weten dat de wettelijke afgevoerd zijn. "Ze'n vijfde mensen geven gebrek aan onze opvoering, maar geen Syriëstrijders", luidt het in een persbericht. "Dat was ook nooit de bedoeling." NTGent werkt niet samen met extremistische terroristen.

Een derde maal, die achter niet klopt. Vorige week werd erom het theater te laten een mail van

"Ik wist dat ik in de gevangenis zou vliegen. Maar in België kon mijn zoon de nodige hulp krijgen"

ABDELAZIZ
SYRIËSTRIJDERS VIA E-MAIL

"Ik vond jouw verhaal interessant. We kunnen eens bellen om met het project vertrouwd te raken"

ANNABEL HEYSE
PRODUCER LAM GODS

Abdelaziz. "Ik las dat jij zoekt naar mannen die uit gevechtsgebieden zijn gekomen", schreef die in gebrekkig Nederlands. "Ik was in Irak als medisch helper en organiseerde transport van vechtafhouders", ging hij voort - het typische discours van een Syriëstrijder die zijn eigen rol wat minimaliseert.

Maar hij vermeide ook dat hij heeft vastgezet in het Iraakse Mosoel, een teken dat het effectief om een IS'er gaat. Van inkeer gaf hij geen enkele blijk. Hij keerde alleen naar België terug opwille van zijn zieke zoon. "Ik wist dat ik in de gevangenis zou gaan. Maar zo kon mijn zoon de hulp krijgen die hij nodig had. Ik wilde dat, want ik wilde dat hij veilig kwam."

trijder ting

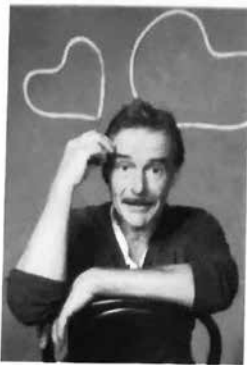

► Het *Lam Gods* van de gebroeders Van Eyck (1432). NTGent wil een hedendaagse invulling geven aan een van de panelen. © THOMAS LEGREVE

Voor alle duidelijkheid: Abdelaziz is niet wie hij beweert te zijn. De mail werd verstuurd door een lid van CtrISec, een internationaal collectief dat extremisme op het internet bestrijdt. Toen *Het Laatste Nieuws* er lucht van kreeg, was de 'infiltrant' wel bereid om zijn correspondentie naar buiten te brengen. Zaterdag kreeg Abdelaziz een uitnodiging om naar de castings te komen. Daarbij werd verduidelijkt dat die onmiddellijk worden gefilmd voor een making-of van het project.

Toen Abdelaziz daarvoor terugdeinsde, liet producer Annabel Heyse verstaan hoe graag het NTGent wel een terrorist had binnengehaald. "Ik vond jouw verhaal heel mooi en interessant", zo paaide ze. "Dus ik hoop dat ik je door het op voorhand vermelden van de camera niet afgeschrikt heb. Indien je dat wenst, kunnen we gerust eerst eens bellen om zo al wat meer vertrouwd te geraken met elkaar en met het project. Je kunt mij altijd bellen. Of als je mij jouw nummer bezorgt, dan bel ik jou." Maar Abdelaziz antwoordde niet meer. WIM

NTGent ontvangt 60 haatmails

► Frank Focketyn is een van de acteurs die meespeelt in *Lam Gods*. (foto belga)

GENT • NTGent ontving na de ophel rond een zoekertje waarin ze op zoek ging naar IS-strijders dagenlang haatmails. Ook op sociale media werden dreigementen geuit aan het adres van het Gentse theater. "Dat is niet fijn, maar we willen al die mensen uitnodigen op de voorstelling", klinkt het. Het Gentse theater is door de ophel ook benaderd door buitenlandse media, die interesse tonen in de productie. Woensdag kwam het NTGent in een mediastorm terecht nadat een medewerker van de theatervoorstelling van de Zwitserse regisseur Milo Rau een zoekertje in de krant had geplaatst. Daaruit bleek dat het gezelschap zou overwegen om IS-strijders te casten als moderne variant op de kruisvaarders in een productie over het *Lam Gods*. NTGent heeft ondertussen zijn excuses aangeboden. (belga.com)

dagvers

Modern raderijker Stijn De Paupe
becommentarieert dagelijks
het nieuws in versvorm.

Kunst aan de Leie

Men hangt in musea
kopies aan de muur.
"Het *Lam Gods* wordt bewaard
in een vochtige schuur.

IS'ers acteren
er eerlijk en puur.
O. Gent is een baken
van Kunst en Cultuur.

Lam Gods – eigenlijk minder een toneelstuk dan een performatief uitgebouwde video-installatie – richt zich nu op een derde aspect, dat een veeleer ondergeschikte rol speelt in *Compassie* en *La Reprise*: het onderzoeken van het model van het stadstheater, namelijk de representatie van de stad. Enkele tientallen Gentse en Vlaamse burgers zullen meespelen in *Lam Gods*, hetzij live, hetzij op video. De vraag luidt: wat is dat eigenlijk, theater voor de hele stad? Wie staat er dan op dat podium? Wie speelt Adam, wie Eva? Wat is in zo'n portret de rol van het theater, met andere woorden van de acteurs en de technici van NTGent – twee acteurs van het ensemble bewegen zich door de installatie en tegelijkertijd is het ook een toneelstuk over het theater zelf, over de belichting, over de podiumtechniek. En hoe gaan castings in hun werk? De installatie beweegt zich dus ergens tussen making-of, re-enactment en performance in. In die zin is ons *Lam Gods* een speelse, lichte, ironische, bijna geïmproviseerde conclusie in vergelijking met de twee andere “Gentse modelstukken”: een People's Project, een open stellen van het theater voor de stad en van de stad voor het theater. We wilden ons seizoen openen met een geschenk aan Gent: we willen het democratische gebaar van de gebroeders Van Eyck herhalen.

Wat heb jij zelf tijdens de casting en sinds je bij NTGent aan het werk bent, over Gent en België geleerd?

RAU: Ik werk al meer dan tien jaar in België: in Brussel, Gent, Luik, Charleroi, Antwerpen. Het startte met *Hate Radio*, over de genocide van 1994 in Rwanda, een voormalige Belgische kolonie. Ook *Compassie* en *Het Congo Tribunaal* gaan over Centraal-Afrika, deze ongelukkige regio waar de Belgische Koning Leopold II aan het begin van de 20ste eeuw een van de grootste (en meest onbekende) genocides in de menselijke geschiedenis pleegde, die tot op de dag van vandaag politieke gevolgen heeft. Ik heb rechtstreeks in en over België gewerkt voor drie andere toneelstukken: *The Civil Wars* – een productie die in 2013 werd voorafgegaan door een uitgebreid onderzoek naar het milieu van de jonge Belgische Syriëstrijders – het Dutroux-stuk *Five Easy Pieces* en ten slotte het Luikse drama *La Reprise* over de moord op de homoseksueel Ihsane Jarfi.

Wat mij interesseert aan dit land, is zijn creatieve disfunctionaliteit: opgericht als bufferstaat tussen Frankrijk en Duitsland, en al eerder

every point of view is represented on stage, that everything is solved and total democracy is restored? Will the wheel of the aesthetic exploitation not simply be turned back a bit, in the fact that now no longer only the poor Gretel or poor Ophelia, but rather a Burundian or Rwandan is killed in the spotlight? Is our stage compassion not actually capitalist, stylistic, western self-pity? *Compassion. The History of the Machine Gun* deals with this. In the Belgian edition we have incorporated the identity-politics' debates of the last two years.

The *Ghent Altarpiece* – actually less a performance than a performative, extended video installation – takes on a third aspect, which plays a rather minor role in *Compassion* or *La Reprise*, that is: The investigation of the model of the city theatres, thus the representation of the city. In *Ghent Altarpiece* more than a dozen male and female citizens from Ghent and Flanders take part, whether live or on video. The question arises: What is actually a theatre for the entire city? Who steps onto the stage? Who plays Adam, who Eve? What is the role of the theatre in such a portrait, thus of the actors and the technical staff of NTGent – there are indeed two actors of the ensemble present throughout the installation, so at the same time it's a performance about the theatre itself, the lighting, the stage technique. And how do the casting processes play out? The installation moves in such a way of positioning itself between a making-of, a re-staging of the famous altarpiece and a performance. Insofar as our *Ghent Altarpiece* is a more playful, lighter, more ironic, nearly improvised conclusion in comparison with the two other "Ghent Model Pieces": A People's Project, a gift of the theatre to the city and of the city to the theatre. We wanted to reveal our theatrical season with a present to Ghent: Reprising this democratic gesture of the Van Eyck brothers.

What have you learned about Ghent and the Belgians from the castings and, moreover, since you have been appointed to NTGent?

RAU: I have been working steadily for over ten years now in Belgium: in Brussels, Ghent, Liège, Charleroi and Antwerp. That began with *Hate Radio*, a piece about the 1994 genocide in Rwanda, a former Belgian colony. My works *Compassion* and *The Congo Tribunal* are also dealing with Central Africa as well, this unfortunate region, in which the Belgian King Leopold II at the start of the 20th century carried out one of the largest (and least well-known) genocides in human history, which affects politics up to today. For three other

speelbal van de grote Europese mogendheden, is België tot op de dag van vandaag een land gebleven dat nooit echt zijn nationale coming-out heeft gekend. België is opgedeeld gebleven in Walen en Vlamingen, waardoor het koloniale verleden en de immigratie, talloze minderheden uit Noord-Afrika, Centraal-Afrika, Syrië en Turkije zijn bijgekomen. Brussel is de eerste Europese stad zonder autochtone meerderheid, België is een samenleving van minderheden, en met de N-VA zit er een partij in de Belgische regering die België wil ontbinden. Kortom, we hebben hier alle tegenstrijdigheden van Europa verzameld. Het lijkt me dan ook gepast dat net hier de EU werd gevestigd (overigens volledig toevallig: na de oorlog was het de bedoeling dat dit Saarbrücken zou worden, maar de Fransen weigerden). Daarbij kwamen nog enkele nationale trauma's: het Westelijk Front doorkruiste België tijdens de Eerste Wereldoorlog, in de Tweede Wereldoorlog kwam daar de collaboratie met nazi-Duitsland bij, vandaag zijn Brussel en Antwerpen de bolwerken van het Europese salafisme. Samengevat: België is een land dat is omgeploegd door de geschiedenis, zoals overigens blijkt uit alle details van het *Lam Gods*. Het retabel werd bijna vernietigd door de protestanten, het werd gestolen door Napoleon en de nazi's, en altijd geherinterpreteerd volgens de heersende tijdgeest. Het Gentse retabel is België: de aloude Vlaamse strijd om een eigen identiteit en het tegelijk laveren tussen diverse identiteiten. De centrale vraag voor onze re-enactment is dan ook: hoe kunnen we dit hele verhaal, maar ook het Gent van vandaag, in dit retabel inpassen? De casting duurde maanden, en we kunnen gerust stellen dat het pad hier haast het doel was. Deze maandenlange casting bood de mogelijkheid om de stad Gent anders en diepgaander te leren kennen.

Toen NTGent een publieke oproep deed voor acteurs om mee te spelen in het stuk en mee de figuren op het schilderij te verbeelden, veroorzaakte noch de naaktheid van Adam en Eva, noch de zoektocht naar een broedermoord voor Kaïn en Abel ophef, maar wel de zoektocht naar een teruggekeerde Syriëstrijder of jihadist.

RAU: Ja, er was wel wat ophef voor onze start. Onlangs was er een interessant, verhit debat toen we aankondigden dat we de inkomhal zouden openen voor kunstwerken van niet-autochtone kunstenaars en dat we niet

, schouwgar-
nazen, boeken,
OLV straat 4.
0478/243120,
l.com, www.

■ **HEBT U UW BROER** (of zus) gedood
of ernstig gekwetst ? Mss metaforisch ?
Wilt u daarover praten ? lamgods@
ntgent.be

1015974

■ **VECHT U VOOR UW OVERTUIGIN-
GEN?** Voor God ? Vocht u voor IS, voor
andere religies ? lamgods@ntgent.be

1015976

■ **VINDT U HET GOED** om naakt het
podium op te gaan ? Houdt u van appels
en slangen ? Hebt u zoals de eerste men-
sen roots in Afrika ? lamgods@ntgent.be

1015973

pieces I have worked directly in and about Belgium: with *The Civil Wars* – a 2013 staging which a long research into the environment of young Belgian “Syrian fighters” precedes –, the Dutroux piece *Five Easy Pieces* and finally the Liège drama *La Reprise* about the murder of the homosexual Ihsane Jarfi.

What interests me about the country is its creative dysfunctionality: founded as a buffer state between France and Germany, previously the play toy of European superpowers, Belgium has remained a country until the present day, which never truly had its national coming-out. Belgium has remained divided, into Walloons and Flemings, to which countless minorities from North and Central Africa, Syria and Turkey still come because of its colonial past and immigration. Brussels is the first European city without an autochthonous majority. Belgium is a society of minorities, and with the N-VA, a party, which wants to dissolve Belgium, is part of the Belgian government. In short, we have assembled here all of the contradictions of Europe, and it seems to me consequently fitting that it is precisely here that the EU is situated (completely coincidental, by the way: this was supposed to be Saarbrücken but the French rejected this). A few national traumata added: The Western Front ran through Belgium in WWI, in WWII the collaboration with the Nazis came about, and today Brussels and Antwerp are the strongholds of European Salafism. In short: Belgium is one of the lands shot through with history, moreover, what is shown in full detail in the history of the *Ghent Altarpiece*. It was nearly